

550 Anys després de Gutenberg

Antoni Pol i Solé

Expresident de la Societat Andorrana de Ciències i arquitecte

És bo de recordar el precursor de la impremta moderna, aquell que va saber concretar i posar les bases (rapidesa, accés universal, qualitat i preu) sobre les quals recolza encara avui la impressió de textos, a través dels quals es transmet el coneixement.

Johannes Gensfleisch i Wyrich (1398-1468), dit Gutenberg i nascut a Magúncia, fill de comerciants i orfebre de formació, fou un inventor a qui devem adonar-se, primer, de l'afany d'accedir més ràpidament i obertament al coneixement existent i la necessitat de produir-ne de nou, davant del desconeixement del món real, per part de les noves capes socials i de la societat del seu temps, amb més recursos. I en segon lloc, la possibilitat d'utilitzar com a vehicle la impressió de llibres en grans quantitats mantenint una gran qualitat.

Tot això en un marc urbà, de formació i creixement de les ciutats i immers alhora en l'arrencada del moviment cultural que va caracteritzar el moment històric que va viure, conegut com a Renaixement. Si bé els xinesos ja al segle VII havien descobert la impressió en sèrie sobre paper i els tipus mòbils en argila, i els coreans al segle XIII descobriren els tipus mòbils de metall, va ser Gutenberg qui va saber resoldre els problemes tècnics per aplicar tota una sèrie de millores a la impressió sobre paper per tal de poder imprimir llibres com els que continuem utilitzant avui, i poder substituir així la producció fent-ne còpies manuals.

El primer llibre considerat que obre aquesta etapa és la Bíblia dita de Gutenberg, començada el 1450 i acabada uns cinc anys després, en un total de 180 exemplars amb il·luminacions fetes a mà. Aquesta obra va ser acabada pels seus socis i creditors Fust i Schoffer.

Les millores introduïdes per Gutenberg van ser cercar els millors materials per fer les lletres i que alhora li permetessin ser resistents i fundibles per reaprofitar, amb aliatge de plom, estany i antimoni, que ha arribat fins a la substitució, al segle XX, per altres tècniques com l'òfset i avui la impressió digital; la matriu tipogràfica i el punxó; la impremta en si mateixa a partir d'adaptar una premsa del VI; la tinta amb pigments de base d'oli per millorar la precisió del traç i un assecat ràpid; el paper perquè fos més absorbent...

La impremta i la seva revolució han estat els grans impulsors del llibre. El llibre que ha estat, en definitiva, com la càpsula més eficient de transmissió de tots els tipus de coneixement coneguts. I per tant el llibre i la impremta es troben a la base del progrés realitzat per la humanitat els darrers 550 anys. Es calcula que a Europa es van imprimir entre el 1450 i el 1500 uns 35.000 llibres, anomenats incunables per ser d'aquesta època. Però al segle XVI ja foren a l'entorn de 200 milions els llibres impresos. Al segle XVII més de 500 milions i al segle XVIII, prop de 1.000 milions. Les dites cultes i populars entorn al llibre ens han deixat traça de la seva importància, dels seus dobles sentits, de l'evolució de la cultura i la seva repercussió en la societat en definitiva.

"Déu ens lliuri d'home d'un sol llibre", Tomàs d'Aquino

"No hi ha llibre tan dolent que no tingui res de bo", Plini

"No hi ha dissabte sense sol, ni processó sense llum, ni vaixell sense bandera, ni llibre sense mentida, ni donzella sense amor, ni viudeta sense plor"

"El llibre que miren més ulls és el de quaranta-vuit fulls (les cartes)"

"Després de menjar, ni llibres ni estimar"

"Llibre de metge i d'advocat, ni el diable en treu l'entrellat"

"Llibres i vins, els més vells són els més fins"

"Cada mestre té el seu llibre"

"Dels llibres, pren només el que et convé, i fes-ho bé"

"Qui només llegeix un llibre, sap només una cançó"

"Qui savi es vulgui dir, molts llibres ha de llegir"

"De llibres i de gàbies, no se'n tornen gaires"

Als Països Catalans, la impremta arribà el 1473, tant a Barcelona com a València.

A la Seu d'Urgell el 1795 ja se cita l'impressor Agustí Ubach (Lluís Obiols, Arxiu municipal).

A Andorra hi arribà l'any 1950. Fou Pere Font i Moles, llavors de 24 anys i de casa Areny d'Encamp (que havia posat al capdavant de les terres un masover), qui va decidir crear-ne una. I per anar més ràpid i no donar temps que ningú li copiés la idea, en lloc d'anar a Barcelona o a Tolosa a fer l'aprenentatge, buscà, a través d'un anunci a *La Vanguardia* "un impressor, caixista i minervista que fos solter i sabés català". Va obtenir resposta a través de dos o tres cartes i va muntar l'empresa Impremta Principat, a Encamp, en què ell ocupà la direcció administrativa. Després de posar diferent personal al capdavant es va entendre amb Antonio Solano, que després, al cap de vuit o deu anys muntaria la impremta Solber. Abans, el 1956, es va instal·lar l'editorial Casal i Vall, amb impremta pròpia, a Andorra la Vella per editar llibres propis i de tercers. Després s'instal·laria a Sant Julià de Lòria la impremta Moré. Avui hi ha unes deu impremtes (quatre a Andorra la Vella, dos a Encamp, dos a la Massana, una a Sant Julià de Lòria i una a Escaldes-Engordany).

Si bé Gutenberg no va poder arribar a viure de les seves aportacions, arruïnat davant dels seus creditors, que es van quedar amb el seu treball, la seva contribució a la revolució que va suposar la impressió dels llibres ha permès la ràpida divulgació del coneixement arreu de tot el món i per tant l'evolució de la humanitat en els darrers sis segles. El progrés tecnològic dels darrers anys ha obert una nova etapa i amb ella la forma de propagar-se avui el coneixement, que ha incorporat una acceleració creixent que fa que circuli majoritàriament, ja no en càpsula i individualment, sinó en xarxa, de manera vertiginosa i instantània, fet que genera el doble repte de la tria i l'assimilació. El llibre, certament, continuarà... però el coneixement s'ha obert nous canals de difusió.